

MOST SAMOMORILCEV.

Poleg majhnega, provincialnega mesta teče potočič, tako neznamenit, da se ob jasnih dnevih komaj razloči malo polzeče, umazane vode med kamenjem. Na obeh straneh se spuščata vanj bodisi umetno zgrajena, bodisi naravna bregova, polna smeti in odpadkov. Ko pride dež in potočič naraste, izpere voda vse to in nese naprej, gosta in umazana, in se maši na ozkih mestih in zbira v globokih bazarjih ali plane celo na travnik in pusti ob robu za cel voz naplavine.

Na južni strani mesta pelje cesta v okolico med dvema neskončnima vrstama mladih kostanjev; tam je izprehajališče meščanov. Svet je nižji kot mesto samo, zato je cesta speljana po visokem nasipu, tako daleč, da se svet zopet dvigne. Poleg mesta, kjer teče potočič, je svet najvišji in zato zaseka najgloblja, čez zaseko pa je most, kakih 10 metrov dolg, z železno, gosto, meter visoko ograjo. Na desni strani je prostor za pešce in tam je najgloblje. Dva visoka zida na obeh straneh iz počrnelega rezanega kamena in na dnu trden tlak, po katerem polzi voda, se zbira v malem tolmunčku in se izgublja v počasnem teku v senci akacij, ki tesno oklepajo strugo ob bregu in rastejo tudi ob mostu na obeh straneh, velike in goste, in se sklanjajo nad globino, da se je vrhovi skoraj dotikajo. Globina je zato še strašnejša in se zdi vse bolj globoka.

Nekateri ljudje hodijo mimo dan za dnem in ne pogledajo v globino. Kot bi mosta ne bilo, gredo naprej. Drugi pa pogledajo redno vsakikrat. In če gredo desetkrat na dan čez most, pogledajo desetkrat čez ograjo: ozka, senčna globina in na dnu umazana voda in trdi, kameniti tlak, na obeh straneh pa akacije. Kdor je enkrat pogledal noter, bo prav gotovo pogledal tudi drugič, in kdor je stokrat poljubil z očmi mrak te globine, bo stoprvikrat z blaznim hrepenenjem hitel do ograje. Slonel bo in se bo nagibal nad njo; pridružil se mu bo tovariš in bosta slonela oba, in ko pojmeta naprej, bo jima čudno pri srcu.

Časopis prinese malomarno pisano notico: »Včeraj se je vrgel neznan človek čez most ob nasipu. Ostal je na mestu mrtev. Vzrok neznan. Govori se, da ljubezen. Stara pesem.«

Tiste dni potem so vsi ljudje od kraja zrl čez ograjo. Sodili so globočino, silo padca in vzrok samomora. Eni so trdili, da se je ubil zaradi bede — saj je imel strgan suknjič, ko so ga našli; drugi pa so rekli, da si je suknjič strgal ob akaciji, ko se je zapletel v nje trnje.

Največ ljudi je paslo poglede na krvavi lisi, ki je na kamenju jasno pričala, da se je nekaj zgodilo. »Čuden človek, ki kaj takega stori!« — »Pravijo, da je prišel od daleč.« — »Deset ur vožnje...« — »Da je našel to jamo!« — »Res, da je našel to jamo!«

Morda je šel slučajno mimo. Bog vé, kaj ima v srcu? Pogleda v globino. Na dnu je še morda sled krvi, da je stvar vabljivejša. Nagne se čez ograjo in en sunek: končano je!... Na cesti ni nikočar... Bog ve, kaj ima v srcu? In zgodi se!...

Morda je šel slučajno mimo. Bog ve, kaj ima ljivi mrak v duši. Hodil je mimo vsak dan in gledal vanjo. Zgodi se mu kaj. Kaj takega morda, da se nam zdi malenkost, njemu pa je raztrgalo dušo. In pride...

Mnogim je korak težek. Nekoč sem gledal v globino. Na kamenju se je še poznala ožarjena zvezda krvi; na vse strani je bilo škropnilo. Poleg mene je slonela neznan deklica in tudi zrla v globino. Žive in lepe oči je imela.

»To bi morali posnažiti,« je rekla.

»Čakajo, da izpere voda.«

»Kolikim je že izprala!«

»Po dva — trije na leto...«

»Moj oče jih pomni že nad petnajst. Nad deset jih bo pa menda res...«

Dekle je pomolčalo, potem pa pristavilo: »Kako težko je planil v globino!«

»Bog ve.«

»Videla sem ga. Bratca sem pestovala tam za kostanji na oni strani in me ni videl. Čudno zmeden je bil. Gorindol je hodil, zelo hitro. Čakal je — kajne, gospod? — da bi ne bilo nikočar blizu. V tla je gledal in prav zdi se mi, da je venomer nalahno ječal. Ko je bil sam, je stopil z eno nogo v ograjo, da bi se laže pognal čez. Pa noga se mu je v gosti ograji zapletla in obtičala. Vpil je, kot bi bil blazen, mahal z rokama in vil s telesom, da bi se osvobodil. Vsakemu bi bilo težko, če bi se komaj odločil za važno stvar, pa mu majhna zapreka nagaja. Slednjič je nogo izvil iz čevlja in omahnil v globino kot blisk...«

»Zakaj niste prej pristopili? Rešili bi ga morda.«

Dekle me je pogledalo. »Ko sem pogledala dol, sem videla, da se mu je še zganila roka, in potem nič več... Iztrgala sem čevlj iz ograje in ga zagnala dol. Njegov je bil...«

Dekle je pripovedovalo smehljaje in mirno in je s pametnim pogledom pogledovalo name.

»Poglejte, če gledate en čas, ali vas ne opade želja, da bi skočili čez?«

Čisto nad globino se je nagibala. Skomignil sem z rameni in se nasmehnil.

»Človeka potegne nase. Vas morda ne. Pa mene bi koj. To so taki ljudje, šibki.«

»Hm!«

»Ali ni res tako? Če bi en čas gledala v vrtinec, bi skočila noter, četudi bi ne imela spočetka tega namena.«

Šel sem dalje in bilo me je strah dekleta in kraja. Kadar sem šel čez most, nisem pogledal v globino.

Samo en večer še, ko sem bil žalosten. Videl sem polno senc v globini, ki so se gibale in mi

kimale, grde in strašne, lepe in mile... Zdelo se mi je, da so samomorilci, ki pripovedujejo s strahotnimi, temnimi kretnjami, kot gluhonemi, svoje življenje in opravičujejo pred Bogom in svetom svojo krivdo... Ko sem dalj časa zrl, da razločim njih tajni govor, so se glave in udje izpremenili v listje akacij.

Nekoč sem potem bral v provincialnem listu: »Čez most ob nasipu se je vrgla šestnajstletna deklica in je obležala mrtva. Pravijo, da se ji je omračil um.«

Nisem šel gledat ne trupla, ne sledu krvi. Vsega me je pretresel občutek groze. Most ob nasipu sem krstil za most samomorilcev.

NARTE VELIKONJA: POŽAR.

VI.

Požar ga je osuplo pogledal in se zdrznil.

»Jaz sam? — Kako naj vem...«

Njegova beseda je bila negotova, kakor bi tipal v temi. »Kaj ve?« se je vpraševal.

»Rekel sem!«

Josip ni odmaknil pogleda. Na Požarjevem obrazu se je zganilo, iz presenečenosti je prešlo v piker posmeh.

»Če ne ve in ne pove gospa, kako naj pridem jaz do tega?«

Josipa je žalilo njegovo zbadljivo obnašanje. »Zakaj se posmehuje, zakaj?« Stisnil je pest in rekel trdo:

»Tudi jaz bi vprašal, kako prideš ti do tega, da veš; vprašal bi, kako pridem jaz do tega, da zdravim glavobole, ki so jih krivi drugi.«

»Veš,« je povzel Požar z vedno istim posmehljivim izrazom, »zdi se mi, da si nekoliko ljubosumen.«

Zbadljiva barva njegovih besed je Josipa bolestno dirnila. »Zakaj nastopa, kakor bi imel pravico za to?«

»Nisem,« je rekel, »ker sem na jasnem.«

»Kaj torej hočeš?«

»Izvedeti resnico.«

»Kakšno pravzaprav?«

Požarjeva malomarnost je Josipa razvnela.

»Tako ne prideva naprej!« je vzkliknil, odprl vrata in poklical ženo.

Erna je sedela sključena na zofi in stiskala dlani med kolena. Njen obraz je bil star; poznalo

se ji je, da je izmučena, njene oči so izražale topo in brezbrizno vdanost v usodo. Ko je slišala svoje ime, se je prestrašeno stresla in kri ji je udarila v lice.

»Josip, pusti me!« je zašepetala trudno.

»Pridi sem!« je ponovil.

Vstala je, prišla s trudnim korakom in povešenimi očmi v sobo ter molče sedla k pisalni mizi. Okoli usten ji je igral čuden nasmeh; roke je položila v naročje, Požarja ni pogledala in mu ni odzdravila.

»Kako je grda!« si je rekel Josip in je motril njen izmučeni obraz. »Saj ni več življenja v njej.« Gabilo se mu je, da se je vpraševal, ali je res to njegova žena. »Kako je mučeniška!« Stisnil je obrvi in stopil po sobi.

»No, Erna,« je rekel, »kaj sta imela s tem gospodom?«

Erna je pogledala, kakor bi vprašanje ne veljalo njej; nato se je ozrla v Požarja in dahnila:

»Nič!«

»Nič?« je povlekel Josip.

»Nič!« je ponovila razdraženo, dasi v resnici ni hotela lagati. To mučno vprašanje ji je zaprlo vsako drugo besedo. Zapazila je njegove stisnjene obrvi, povescila spet pogled in nemo pričakovala, kaj pride.

»Prav! In to pismo je nič in tvoji sestanki so nič, tvoje ravnanje je nič? — Hinavka!«

Požar je razprl oči, kakor bi bilo treščilo vanj; vzpel se je in hlastno vprašal: